

NÉPRAJZI HÍREK / ETHNOGRAPHISCHE NACHRICHTEN
Informationsheft der Ungarischen Ethnographischen Gesellschaft

Schriftleiter:
JÓZSEF HÁLA, GYÖRGY MÁTÉ
H-1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.
Ungarn

Die Zeitschrift informiert Sie über das Programm
der Ungarischen Ethnographischen Gesellschaft,
die ethnographischen Forschungen,
Forscher und Ausstellungen,
volkskundliche Dokumentationen,
angewandte Volkskunde in Ungarn.

NÉPRAJZI HÍREK

XLVI. • 2017/3.

Néprajzi Hírek

A Magyar Néprajzi Társaság tájékoztatója

Tudománytörténet	(3)
Fórum	(34)
Néprajzi muzeológia	(54)
Köszöntések	(69)
In memoriam	(79)
Mindenféle	(91)

NEGYVENHATODIK ÉVFOLYAM
2017/3.

Szerkesztők:

Hála József (felelős szerkesztő)

Máté György

A kiadást támogatta a

Nemzeti Kulturális Alap

ISSN 0133–8021

Kiadja a Magyar Néprajzi Társaság

Felelős kiadó: Bodó Sándor

Engedélyszám: III/Sz1/426/1980

Terjeszti a Magyar Néprajzi Társaság

Megrendelhető:

1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.

Nyomdai munkálatok:

Kapitális Nyomda

Felelős vezető: Kapusi József

TARTALOM

TUDOMÁNYTÖRTÉNET	3
Biernaczky Szilárd: Kulturális értékeink megbecsüléséről (Egy magyar humanista Afrika-kutató életműve életre kel?)	3
Száz éve született Bakó Ferenc	7
Lukács László: Születésnap ünnepség Egerben	7
Paládi-Kovács Attila: Bakó Ferenc és a palóckutatás (1967–1991)	9
Balassa Iván centenáriuma	26
Csoma Zsigmond–Kőrösi Dalma: Emlékezések Balassa Ivánra a Magyar Néprajzi Társaság Anyagi Kultúra Szakosztályának ülésén	26
Hála József: Balassa Ivánra emlékeztünk az Akadémián	28
– sami –: A Bodrogközi Művelődési Egyesület emlékezése Balassa Ivánra ...	31
– sami –: Megemlékezés Bárádon Balassa Iván 100. születésnapjáról	31
Kováts Dániel–Viga Gyula: Tanulmánykötet Balassa Iván 100. születésnapjára.....	33
FÓRUM	34
Szőke Anna: Fiatal néprajzkutatók nyári tábora (Székelykeve, 2017. augusztus 7–11.)	34
Szikszai Zsuzsanna: Néprajzkutatók II. Makói Találkozója (2017. szeptember 6.)	36
Szabó Ernő: A jogi néprajz és a jogi kultúrtörténet új forrásai (Szekszárd, 2017. szeptember 28–29.)	41
Reformáció, 500	44
Örsi Julianna: A reformáció kezdete 500. évfordulójának ünneplése néprajzos szemmel	44
Hajdu Ágnes: A felekezeti együttélés történeti-néprajzi kérdései a Kárpát-medencében	51
NÉPRAJZI MUZEOLÓGIA	54
Faár Tamara: SKANZEN, 50. Ünnepi évad a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban	54
Lengyel Ágnes: „Beálllok rózsám katonának...”. Palócok az I. világháborúban. Kiállítás az MNM Palóc Múzeumában (Balassagyarmat, 2016. május 31.–2017. március 31.)	60
Máté György: Áttört bútór a Palócföld szlovákiai részén	67

KÖSZÖNTÉSEK	69
Ament-Kovács Bence: Boross Marietta köszöntése	69
Raffai Judit: Köszöntjük a hetvenéves Benedek Katalint	72
Tari János 60 éves	74
Voigt Vilmos: Tari János köszöntése	74
Bogyay Katalin: Születésnap köszöntő Tari Jánosnak	75
Rimay János: Az idő ősága nevel magas fákat	78
IN MEMORIAM	79
Hoppál Mihály–Szabó Piroska–Tari János–Verebélyi Kincső: Elhunyt Sz. Kovács Emese (1940–2017)	79
Sárkány Mihály: Hollós Marida végleg hazatért	85
Csoma Zsigmond: Kecskés Péter (1942–2017)	88
MINDENFÉLE	91
Csonka-Takács Eszter: Bővült a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzéke. Újabb eredmények a 2003-as UNESCO-egyezmény végrehajtása során	91
Jakab Albert Zsolt: Jankó János-díjasok találkozója Ottományban	95

A jogi néprajz és a jogi kultúrtörténet új forrásai (Szekszárd, 2017. szeptember 28–29.)

A jogi néprajz és a jogi kultúrtörténet új forrásai címmel rendeztek jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi interdiszciplináris nemzetközi konferenciát Szekszárdon 2017. szeptember 28–29-én. A 2011-ben megalakult Tárkány Szücs Ernő Jogi Kultúrtörténeti és Jogi Néprajzi Kutatócsoport tagjai és a meghívott előadók 2011 és 2014 után immár harmadszor találkoztak és cseréltek eszmét Tolna megye székhelyén.

A kétnapos konferencia a Pécsi Tudományegyetem 650 éves jubileumi programsorozatához kapcsolódva a TSZE Kutatócsoport és az OTKA-Kutatócsoport szervezésében – az MTA IX. Osztályának Jogtörténeti Albizottsága, az MTA I. Osztályának Néprajztudományi Bizottsága, az ELTE ÁJK Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék, a SZTE ÁJTK Magyar Jogtörténeti Tanszék, a PTE ÁJK Jogtörténeti Tanszék, a PTE Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Vásárhelyi Testamentum Alapítvány partnerségével – valósult meg a PTE szekszárdi, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karán. A konferencián előadást tartó egyetemi oktatókat, tudományos intézeti kutatókat, a közgyűjtemények munkatársait és a megjelent érdeklődőket Berke Gyula, a PTE oktatási rektorhelyettese és Haag Éva, Szekszárd alpolgármestere köszöntötte.

A szakmai találkozás, vélemény- és tapasztalatcsere lehetőségét kínáló program *A jogtörténeti kutatások új forrásai: jogi kultúrtörténeti, jogi néprajzi digitális adattár / New sources of legal history research: Digital Database of Folk Law (DDFL)* témában megvalósult OTKA-kutatás (109191 K) záró konferenciája is volt. A plenáris ülésen az OTKA-kutatás eredményeiről szólva Homoki-Nagy Mária *A levéltári források jelentősége a magánjogtörténeti kutatásokban (A dél-alföldi mezővárosok 18–19. századi jogéletének feltárására tett kísérletek)* című előadásában összegezte az elmúlt négyéves kutatás tapasztalatait. A gazdag forrásanyagból választott öröklésjogi példák alapján felhívta a figyelmet a levéltári források szerepére a jogtörténeti kutatásokban. Kajtár István *Áttekinő értékelés a jogi kultúrtörténet forrásairól, módszertani és elméleti kérdéseiről* címet viselő előadása egyszerre volt eredményösszegzés és az új kutatási feladatok megfogalmazása. Bánkiné Molnár Erzsébet *A Jászkun kerület jogi néprajza: történelemszemlélet, kutatási módszer, forráselemzés* című előadásában egy privilegizált közösség több évtizedes kutatása során kialakult forrásfeltárás, -kutatás és -elemzés eredményeit, ezeknek a jászkunsági népi jogélet vizsgálata során történő alkalmazásának tapasztalatait osztotta meg. Az interdiszciplinaritás szellemiségét történeti-szociológiai szempontokkal gazdagítva Bognár Szabina a kérdőívek nagyívű áttekintését vállalta a nemzetközi és a hazai jogi néprajzban *Gyakorlati szintézis – a népi jogéletkutatás témái, módszerei* Tagányi Károlytól Tárkány Szücs Ernőig címmel megtartott

előadásában. A plenáris ülés és a kutatócsoport beszámolóját zárva az OTKA-Kutatócsoport vezetője, Nagy Janka Teodóra egy rövid TSZE Kutatócsoport- és OTKA-Kutatócsoport-történetet követően *A jogi népeletkutatás (1939–1948) nemzetközi előzményei, elméleti és módszertani kérdései, eredményei a hazai interdiszciplináris tudományfejlődésben* címmel elsősorban a forrásfeltárás, -elemzés és -értelmezés kérdéseit emelte ki a jogi népeletkutatás (1939–1948) forrásai kapcsán.

Gelencsér József bemutatja Bognár Szabina könyvét

A konferencia első szekciójában Varga Csaba egy jogfilozófiai kérdésfelvetés mentén a joginépszokás-kutatás lehetséges többletüzenetéről, Gelencsér József az ügyvédek népi megítéléséről beszélt. A jogtörténeti, jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi forrásokat fókuszba helyező előadások sorában Herger Csabáné a Baranya megyei polgári jogszolgáltatási iratanyag (1848–1918) szerepéről szolt a házassági vagyonjog hazai fejlődéstörténetében. J. Újváry Zsuzsanna a kassai statutumokat vizsgálta abból a szempontból, hogy miként határozták meg, szabályozták a város polgárainak mindennapjait. Őrsi Julianna az íratlan szabályokra is kiterjesztve a kört, ugyanezt mutatta be a jászkunsági közösségek életében. Bárh János rendkívül gazdag forrásismeretének újabb bizonyítékát adva a bácskai paptartó szerződések tanulságait osztotta meg a hallgatósággal, míg Kothencz Kelemen ugyancsak bácskai plébániai iratok házassági bejegyzései alapján a különleges élethelyzetekhez kapcsolódó rendhagyó szabályozási gyakorlatra hívta fel a figyelmet.

A büntetőjog területéhez kapcsolódó jogi kultúrtörténeti előadások között Mezey Barna a nyugat-dunántúli tömlöcgyakorlatról szolt a 19. század eleji források tükrében, Lancendorfer Zsuzsanna *A bölénymaggal megégetett legény* kisalföldi ballada izgalmas tényfeltárási kutatásának eredményeit osztotta meg, Kováts István pedig a 14–18. századi vesztőhelykutatás történeti, régészeti és topográfiai forrásaival ismertette meg a konferencia résztvevőit.

Frey Dóra a dél-dunántúli németek példáján keresztül vizsgálta az identitás, a nyelvhasználat és az állam kapcsolatát, Falus Orsolya és Yusuf Çetin, a török Ağrı İbrahim Çeçen egyetem professzora pedig a Szadaka kövekről szóló előadásban új kutatási témákra, irányokra hívta fel a figyelmet.

A konferencia zárószekciója börzéje volt a legkülönbözőbb típusú forrásoknak: Petercsák Tivadar a fertálymesteri naplónak a népi önkormányzatiság vizsgálatában betöltött szerepéről, Horváth József az 1848 előtti Győr megyei falusi árvairatok jogtörténeti forrásértékéről, Völgyesi Levente az egyházi levéltári gyűjtemények jogi néprajzi forráslehetőségeiről beszélt. A kutatók számára fontos információt nyújthat Tárkány Szücs Ernő – a kutatócsoport névadója, a magyar jogi néprajz kiemelkedő képviselője – a hódmezővásárhelyi levéltárban megtalálható írásos hagyatékának megismerése is.

Szadeczky-Kardoss Irma a szimbolika jogtörténeti forrásszeropét, Szabó Ernő pedig egy Tolna megyei reformkori helytörténeti forrás római hadtörténeti vonatkozásait ismertette.

Az előadásokat követő szakmai hozzászólások, viták műhelykonferenciává avatták a jogtörténész, történész, néprajzos és szociológus szakemberek részvételével megvalósuló interdiszciplináris konferenciát, amelynek első napját könyvbemutató zárta. Bánkiné Molnár Erzsébet *A jászkun szabadság. A törvényesség helyi sajátosságai a Jászkun kerület népi kultúrájában (1682–1876)* című, a Jogi Kultúrtörténeti, Jogi Néprajzi Kiskönyvtár 3. köteteként megjelent könyvét Homoki-Nagy Mária mutatta be, Bognár Szabinának – az OTKA-kutatás támogatását is magáénak tudható – a Magyar Néprajzi Társaság által megjelentetett *A népi jogélet kutatása Magyarországon* című kötetét pedig Gelencsér József ismertette.

Mezey Barna és Nagy Janka Teodóra, a Tárkány Szücs Ernő Jogi Kultúrtörténeti és Jogi Néprajzi Kutatócsoport vezetőjeként a konferenciát zárva az interdiszciplinaritás megtermékenyítő hatását emelte ki mind a jogtudomány, történettudomány, néprajztudomány és szociológia „közös mesgyéjén” elhelyezhető kutatási terület, a jogi kultúrtörténet és a jogi néprajz, mind pedig a kutatócsoportnak az elmúlt hat esztendőben elért eredményei szempontjából.

SZABÓ ERNŐ